

PROZA

Maja Novak

Maček

Že kot otrok sem se jasno zavedala, da ima odrasel in zrel človek v življenju pred sabo lahko le en cilj, in sicer tega, da bi se po smrti reinkarniral v mačka.

Seveda je mnogo poklicanih in malo izbranih in prav je tako. Navsezadnje ne moremo vsi biti mački; navsezadnje, kaj pa bi jedli, če ne bi bilo tudi krav in svinj? In rib, ampak teh ne štejem. Tiste v mojih konzervah so mrtve. Zelo očitno mrtve. Že zelo dolgo mrtve.

Zato ni dovolj, če veš, kaj se spleča, ko boš tih in mrzel, ampak se je treba tudi malo potruditi. *Malo*. Malo jih je, ki lahko postanejo mački. Malo jih je, ki bi jim sprva tako slabo kazalo, kot je meni. Ne, da se ne bi trudila. Sem se. Še preveč. V tem je bila napaka, ki je proces moje preobrazbe v mačka zavrla vsaj za nekaj let. Zdravi mački spijo šestnajst ur na dan. Znanstveniki še niso ugotovili, čemu dolgujejo to zavidanja vredno sposobnost. Kadar je maček buden, vmes malo počiva. Jaz pa sem bila hiperaktiven otrok. Tako hiperaktiven, da je bilo moje prvo srečanje z zunanjim svetom hkrati tudi prvo srečanje z oblastmi:

Polica j je hotel vedeti, kdo za vraga je privezal steklenico za pivo na rep službenega psa. »Sredi belega dne,« je o mojem vedenju kasneje potožila moja mama, »in sredi ceste!« »Pa na labradorca,« je z občudovanjem, ki ga ni mogel skriti, čeprav se je trudil, moj oče povedal o tem, kam je prišla steklenica.

Zapomnila sem si, da je bil labradorec, ker me je zgodba zanimala; bila je namreč o meni, imenovanje psa z njegovim polnim imenom pa ji je dalo še poseben čar. Sicer pa še danes ne ločim med šnavcerjem in ruskim hrtom. Pes je pes. Policajev pes je bil v mojih očeh zgolj in samo pes – kakor hitro sem ga zagledala, sem začutila, da mi je zopr. Smrdel je drugače kot mačke in to je vse, kar je treba vedeti.

Medtem ko so starši drugih triletnikov izgubljali živce, ker se je njihov naraščaj panično bal psov, sta jih moja mama in oče izgubljala zato, ker se jih nisem hotela bati.

Če sem jih samo obrcala, so jo še poceni odnesli.

Bojazen mojih roditeljev je bila tolikšna, da sem se je sčasoma nalezla še sama. Kadarkoli sem z maminimi škarjicami za nohte predelala katerega rasno prirezanih pasjih repov v tribarvno kokardo, sem se potem globoko zamislila nad sabo. Spraševala sem se, zakaj se jim upam blizu, ko pa se mojim vrstnikom spodobi, da pred njimi vrešče pobegnejo naravnost pod kolesa mimo vozečega tovornjaka; in ob zavesti, da nisem normalna, me je ledeno grabilo okoli srca.

Dokler nisem spoznala Donovan.

Donovan je bil perzijski maček tete mojega očeta, ki nas je podedoval po njeni smrti. Bil je take barve kot moj najboljši pulover iz moherja, potem ko sem nanj (ne tako slučajno) pritisnila marelični sladoled, in tako kosmat, kot je bil moj pulover pred mojim kreativnim posegom.

Se vam zdi, da kopicim zaimke? Ljubim zaimke. Svojljne zaimke. Moj. Moje-ga. Mojemu. Mijav.

Donovan je bil normalen maček. Za normalnega mačka je lastnina nekaj trajnega. Ko kupi ali podeduje ali na loteriji zadene ali dobi v oskrbo svoje ljudi – ali pa mu jih podarijo – jih vzame na znanje s krokodiljim zehanjem, potem pa pozabi nanje. S police jih vzame samo še takrat, ko jih potrebuje. Sicer pa z njimi ne izgublja časa. Buden je namreč le osem ur na dan, v tem času pa vmes malo počiva. In spomina nima najboljšega. Zato mora v pičlih osmih urah vsak dan znova postoriti vse tisto, česar večina vas ne bo doživela v statistično prisojenih oseminsedemdesetih letih življenja. Si predstavljate mačka, ki bi rekel: »Danes se ne bom ljubil, ker sem to počel že lani – ker že vem, kako se to dela.« Figo. Mačka se vsako jutro rodi znova in veseli jo, da je rojena. Izkušnje je treba podoživeti vsakokrat znova, ljudje pa so zvezde stalnice na mačjem obzorju – vsako knjigo preberejo samo enkrat in istega otroka strpno prenašajo kakih dvajset let – zato so za mačka nezanimivi.

Donovan je hodil skozi ljudi.

Ne tesno ob ljudeh; dobesedno skozi ljudi. Sama nisem verjela, dokler nisem videla; in ko sem povedala, niso verjeli meni. Seveda sem kasneje spoznala, da mi je bilo tisto dano videti samo zato, ker sem bila tudi jaz rojena za mačka. Bilo pa je takole. Moja mama je stopala skozi stanovanje, v roki je držala glavnik in krtačo in je klicala: »Doni, Doni!« z namenom, da bi ga počesala. Donovan ji je prihajal nasproti, natanko po isti premici, po kateri se je gibala moja mama. Le da ni mislil nanjo ne na česanje. Mislil je na to, da zunaj na veji forzicije sedi vrabec in da bi bilo zanimivo preveriti, kakšen je videti vrabec brez glave. Donovan je bil zaposlen s svojimi mislimi in je stopil skozi mamino nogo (ne med nogami, to ne bi bilo nič posebnega) – stopil je skozi njeno telo, kot da je ne bi bilo tam. Kot da bi se s pomočjo nekakšne kabale transportiral na drugo stran njene debele, s povoji zoper krčne žile ovite noge. In nihče razen mene ni opazil ničesar. Donovan ni opazil ničesar, ker je bil zamišljen. Mama pa ni opazila ničesar, ker je bila samo človek, torej nepopravljivo butasta.

Ampak potem, ko sem videla Donovan z mamo, sem videla še Donovan s psom.

Donovan je bil maček, da ga je bilo veselje pogledati. Tehtal je enajst kil. Namrgodeni obraz je nosil povešen pod tilnikom, ki je bil žilav in mišičast kakor bi-

kov. Kadar se je gonil, je vsa hiša dišala po poplavi rahlo pregretega parfuma znamke Poison. Če bi se z lepo zalitimi boki zaletel v zaprta vrata, bi jih odprl. Le da tega ni počel. Kadar je naletel na vrata, ki so bila zgolj priprta, namesto da bi široko zijala in spoštljivo čakala nanj, je sedel prednje in čakal, da bo mimo prineslo koga, ki jih bo odrinil dovolj na široko, da bo šel skozi dolžinski meter njegovih svilenih belih brk. Ni sitnari. Ni se pritoževal. Ni bil videti užaljen. Sedel je in potrpežljivo čakal. Ko sem ga zadnjikrat videla, je bil čakal štiri ure. Ko sem odprla vrata po njegovi vseh, je prožno vstal in odkorakal, kot da se mu kam mudi.

Kljub vsej Donovanovi moškosti pa ostaja nesporno dejstvo, da je bil pes, o katerem gre beseda, vsaj štirikrat večji od njega. Donovan je globoko zamišljen korakal po naši ulici. Med potjo se je nekajkrat ustavil in zadovoljno obližnil gornjo ustnico: ulica je dišala po njem, torej je bila mednarodnopravno njegova. Kljub temu si je na njej drznil znajti se pes. Donovan mu je zastavil pot. Pes se je zarezal: kaj boš, ti mali, meni govoril, kje naj hodim in kje ne? Pri tem je sklonil glavo.

Ljudje so rekli, da je to pomenilo napad. Pes in Donovan sta v nasprotju z ljudmi natanko vedela, za kaj gre. Šlo je za teater. Za zaigran posmeh: naj sklonim glavo, moj mali, da te bom bolje videl? S svojo krettno je pes hotel poudariti svojo velikost in Donovanovo majhnost in Donovan se je spustil v prežo. Na asfalt je bila prilepljena sličica mačka, ki je v dolžino in širino merila pol metra, v višino pa milimeter. Donovan je prežal in čakal, kaj si bo še privoščil ta pasji butec. Pasji butec si je privoščil šalo preveč in svojo precej neokusno šalo je kot vsi avtorji neokusnih šal pospremil z bučnim krohotom.

Tako patetično! Tako brez občutka za mero! Mi mački ravnokar razpravljamo o tem, ali je tisti odštekani francoski maček, ki mu manjka pol uhlja, ker se je bil zapletel v ozemeljske spore med domačimi mački in nekakšnim plavajočim pritepencem iz Turčije, s tistim svojim *zeleno, ki te sanjam zeleno*, res mislil še kaj drugega ali samo to, da ima njegova mačka zelene oči – to je tako samoumevno, kot če bi človek o svoji ljubicu zapisal, da *ne, ona nima zametnih oči in niti kodrov mehkih kakor svila, če sneg je bel, ga v njenih prsih ni...*

(Se vam zdi, da se zapletam? Ljudje božji, mi mački vendar ne lovimo miši v ravnih črtah! Povedati hočem, da naš rod *vsaj razpravlja o tem*, zakaj izjave o zelenih očeh *delujejo*, čeprav so banalne, psi pa še vedno mislijo, da je višek zabave, če drugega psa ob zvokih harmonike počiš z usnjenim pasom po riti, ker je prišel nekam, kjer še ni bil... Neverjetno. Kot da niso vsi kraji enaki. Ali dišijo po tebi ali pa ne. To je vse, kar je treba vedeti.)

No, ampak pes se je krohotal Donovanu in ljudje, ki so stali naokrog (in je moja mama v potni dlani histerično stiskala mojo), so rekli, da je zarenčal. Donovan se je, ne da bi se premaknil, premaknil pol metra bliže in po kačje zasikal. Pes je, pravijo, zalajal. V resnici je samo rekel nekaj, kar bi iz živalskih jezikov v človeške lahko prevedli nekako takole: »*Suck your prick, your fucking motherfucker!*« To je kljub očitnemu pleonazmu za psa dovolj domiselno. Donovan je odstopil za korak. Ljudje so rekli, da predaja teren. V resnici pa je Donovan imel govor – herojski govor, ki se je glasil nekako takole: »Pesem, boginja, zapoj, o jezi Donija Perzijca, srdu, ki

mного gorja prizadel je lajavcem...« Taki govori kajpak zvenijo mnogo bolje, če jih podajaš iz primerne razdalje.

Pes je rekel: »Ne čujem dobro!« in pokazal zobe.

Ljudje so rekli: »Ubil ga bo!« Pri tem so večinoma mislili na psa, tisti bolj prosvetljeni, med katerimi ni bilo moje mame, pa na mačka.

Donovan se je odlepil od tal in čudežno spremenil dimenzije. To, kar je bilo prej sličica mačka, ki je merila pol metra krat pol metra krat milimeter, je postalo puščica, ki je segala od tod do večnosti. Pes je razprl čeljusti. Od presenečenja. »Fentau ga bo!« je navdušeno zacvilila publika, ki jo je sestavljalo devetdeset odstotkov ljudi in pet mačkov. Ti so si zdolgočasno brusili kremplje, ker pes in Donovan nista nastopala v njihovi zgodbi.

Maček je potelal skozi razprte pasje čeljusti, iz katerih je kapljalo (manever, ki ga poznamo že iz zgodbe o nogi moje matere), in pristal v pasjem očesu. Psu je ostalo še eno, Donovanu pa packa na srebrno modrikastih krempljih. Število psov na Donovanovi ulici se je v trenutku zmanjšalo. Prej je bil na njej en pes, ki se je krohotal – ali lajal, odvisno od zornega kota. Potem ni bilo na njej nobenega psa več. Pes, ki ga ni bilo, je presunljivo tulil.

Moj oče, po katerem sem podedovala svoje razumevanje karme in pravega smisla reinkarnacije, je neponarejeno spoštljivo rekel: »O, pišuka!« Mati me je skušala odvreči domov. Oče je skušal pobožati Donovanu.

Donovan ga je prezirljivo pogledal: kaj motiš me, človek nevredni, v trenutku premene te bridke in zmage otožne, junaka?

Foter je razumevajoče odmaknil tace.

Donovan se je zagledal v kremplje in dal znak za peto stopnjo gnusa po Donovanovi seizmološki lestvici.

Donovanova seizmološka lestvica je namenjena ocenjevanju kakovosti mačje hrane, v izjemnih primerih tudi izražanju čustev in moralnih sodb o svetu, v katerem blagovoli živeti.

Moč pretresa, ki ga ob koliziji z okolico utrpi njegovo subtilno bistvo, Donovan izraža s številom zamahov s taco in s številom tac, ki mahajo.

Štiri tace, ki jih premišljeno otrese drugo za drugo, pomenijo peto stopnjo gnusa, torej najvišjo stopnjo alarma, hkrati pa se da ta znak še najtočneje prevesti v človeške jezike. Signal kratko in malo pomeni: že res, da sem to sam ulovil; ampak kljub temu mi na misel ne pride, da bi tudi pojedel.

Spet divergiram. *Di-verrr-gi-rrra-ti*, kako mačja beseda.

Di-verrr-gi-rrra-ti, rečemo in se zložimo v kupček na videz neškodljivega mucka, ob vsakem zlogu potegnemo podse eno od tac, *verrr* prva, *gi* druga, *rrra* tretja, *ti* s piko dokončnosti četrta, ki jo počasi pospravimo pod rep; pri tem, zevajoč kot morskí pes, pokažemo globino dobro oboroženega žrela, okoli smrčka ovijemo rep in se skrijemo pod njim in nas ni več. Ne subjektivno. Nas subjektivno ni več do jutri zjutraj, ko se bomo rodili znova.

Lepo je biti maček.

In ko sem videla, kako je Donovan z enim samim zamahom opravil s psom, sem spoznala, da se mi ni treba sramovati, ker se jih ne bojim. Nekateri se jih pač ne bojijo in moj oče to odobrava in pravi »pišuka«. To velja Donovanu, ki je maček. Tudi jaz se ne bojim psov. Kadar se jih ne bojim, moja mama plane v jok in reče mojemu očetu: »Taka je kot tvoja teta, ki nam je zapustila tega prekletega mačkona in ki si je sama kriva, če je umrla; zakaj pa se je kopala v mrzli vodi, ko je imela svoje stvari?« Ampak moj oče se smeje moji mami in me potrepnja po glavi, kot bi Donovan, če bi se mu pustil. Kadar ravnam kot Donovan, ki je maček, me oče pohvali, kot bi mačka. Če torej po vzoru klasičnega grškega silogizma združimo spodnjo in zgornjo premiso, sledi iz tega en sam logičen sklep: oče me ima rad zato, ker sem maček.

Donovanovo razodetje je imelo še eno pozitivno plat: pomagalo mi je preboleti zavest, da sem majhna.

Spoznanje, da sem manjša od vrstnikov, je prišlo hkrati s pomnjenjem drobcev pogovorov, ki so si jih v moji navzočnosti šepetali, kot da bi želeli, naj si jih posebej vtisnem v spomin; šepetali pa so si jih tako pogosto, da sem si jih morala zapomniti, čeprav me je tiste dni bolj zanimalo, kolikokrat mora Donovan zamahniti s taco, da pokonča kosa.

(Enkrat ali dvakrat.)

»Taka je kot tvoja teta... Meter štirideset, ko je odrasla. Nič čudnega, če jo je pobralo, ko se je kopala. Pa še z njenimi stvarmi. Pa še v Bohinjskem jezeru. Ne govori mi, da je bilo slučajno. Ženska je bila pač sita same sebe...«

Pravi moja mama mojemu očetu. Tako, da se ne da razbrati, ali pomiluje mene ali obtožuje njega. Tako, da se ne da razbrati, ali jo skrbijo moje prekratke noge ali uživa, ker je zanje kriv nekdo drug. Na primer očetova teta, ki je umrla skoraj leto dni pred mojim rojstvom.

Moj oče je zvečer izjemoma prišel domov. Zato, ker so že zaprli vse gostilne v Donovanovi ulici. S sabo je pripeljal pивske kolege. Zato je pogumen. Je v številčni premoči. Na mojo mater pridejo trije skoraj prisebni pivski kolegi, ki očeta občudujejo, ker je pred dvajsetimi leti malo manjkalo, pa bi diplomiral na univerzi. Moj oče je tako pameten. Škoda, da ima manično-depresivne faze in Korzakov sindrom.

Se zgodi, če spiješ steklenico encijana za zajtrk.

Ampak nocoj je moj oče pogumen. Na mojo mater, ki ga masira, pridejo trije njegovi kolegi. Pa še jaz in Donovan, za katera upravičeno domneva, da navijava zanj. Maček in jaz hkrati upravičeno domnevava, da bo pameten, da bo z dolgočase- no zazelhal in se skozi nogo moje matere (ne med njimi, se razume) odpravil spat. Oder je pripravljen za zmagoslavno izkorakanje mojega očeta, ki bi s tem lahko rešil bedne ostanke svojega dostojanstva. Tako, kot bi v podobnem položaju ravnal Donovan.

Ne, kurba. Ljudje morajo vedno vse pokvariti. Ženska sitnari. Kljub temu je na mizo postavila nenačeto steklenico žganja. Zato očetovi kolegi nehajo biti prisebni in se topo režijo. Donovan mi z mežikanjem da vedeti, da se na ljudi ne kaže zanesti, potem pa mi ponudi svoje marelično krzno, na katerega naslonim glavo, ko po-

slušam, kar sledi. Tega, kar sledi, sploh ne razumem. Donovan pa odkimava, ko ga prosim za pojasnilo, in pravi:

»Ko boš odrasla, ti bo jasno.«

Medtem se moj oče in ostali Korzakovi spuščajo v podrobnosti, ki zadevajo mojo postavo.

»V majhnih stekleničkah je strup.«

Reče eden od njih in nakaže kretnjo, kot da zliva strup vase. Le da je vse skupaj videti nekoliko čudno. Če bi se jaz hotela zastrupiti, bi arzenik ali karkoli že skušala vase spraviti skozi usta, ne skozi razporek na hlačah.

Oče se bebasto hehlja. Mama gleda v tisto, kar bi skuhalo v ponvi na štedilniku, če se ji ne bi medtem že zažgalo.

»Glavno za noge,« reče drugi, varno zasidran ob polnem kozarcu, »je to, da sežejo do tal.«

»Ali pa do...« reče pomenljivo tretji Korzakov in se hihita.

»Ali okoli,« zine četrti in hvala bogu zadnji. Njegovo ne ravno kristalno jasno izjavo sprejmejo s salvami smeha. Mati zamahne z zoglenelo ponvijo, kot da jo bo vrgla komu v glavo. Razumnemu mačku bi do tod zadostovalo. Ne pa Korzakovim, ki so nekoč skoraj dokončali neke vrste faks.

Lotijo se umetnostne zgodovine. Temu vsaj lahko sledim, ker imamo izza očetovih študentskih dni doma na tone v platno vezanih knjig z reprodukcijami domnevno pomembnih slik. Kljub temu se mi nekoliko dozdeva, da je še vedno govor o meni. »Toulouse-Lautrec,« reče poznavalsko moj oče.

»In kakšen umetnik je bil,« reče Korzakov številka dve, ki vsaj približno ve, o čem govori moj oče.

»Vse tiste kurbe,« pritrди Korzakov številka tri, ki se telepatsko sporazumeva s Korzakovim številka dve.

»Kljub temu,« reče moj stari in pokaže po svojih hlačnicah, ki jih je kak meter osemdeset v dolžino in jih Donovan opazuje z značilno privihanim kotičkom črne gumijaste ustnice nad levim podočnikom. Kot strešica nad črko î. Kot majhen ciničen lev. Uganem, da nima mnenja o očetovi izjavi, temveč ga moti, ker hlačnice smrdijo.

»Jih je pa nabrisal,« pove o Toulouse-Lautrecu četrti Korzakov, ki sicer nima pojma, kdo je to bil, vendar ob omembi umetnosti zdravo razumsko sklepa, da je vpleteno tudi nekaj umazanega.

»Oh ja,« rečejo zavistno bratje Korzakovi.

»Kljub temu,« reče moj stari in se samovšečno pogladi po hlačnicah.

Donovan prožno vstane. Kremplje na prednjih tacah zakoplje v linolej in z zadnjimi koraki vzvratno, dokler gre. Videti je kot viadukt. Medtem ko zida viadukt, Donovan blazirano zeha.

»Greva,« mi reče.

»Kam?« rečem presenečeno.

Blago pomilovalno me gleda. »Kako, kam? Ven. Zunaj je noč. Noč diši. To je tako zabavno, ugotavljati, od kod diši. Smrček moraš nositi tik ob ograji, po kateri hodiš, sicer ne boš uganil. In barve so samo črne in bele in modre in to je tako lepo.

Murni pojejo, ampak to te ne sme zavesti – ti hudički so prehitri, da bi jih lahko ujel – ampak če boš imel srečo, boš srečal zares veliko podgano. K njej te bo pripeljal vonj na ograji. Ti povem – samo na ograjo je treba splezati in potem se stvari dogajajo kar same od sebe.« Oblizne gornjo ustnico in z enim zamahom prepara linolej, moja mama, ki to vidi, pa zajoka.

»Ampak, Donovan,« rečem vznemirjeno in hrepenече hkrati, »jaz vendar ne morem loviti ravnotežja na vrtni ograji.«

Prezirljivo me pogleda. »Kako veš,« ledeno mrzlo zamijavka, »ko pa nisi še nikoli poskusila?«

Medtem ko me je zaradi kratkih nog mama z razmajano stoenko še vedno vozila v šolo, sem se naučila hoditi po vrtnih ograjah; ne pa tudi loviti podgan. Bila sem hiperaktivna, razumete. Ko sem zagledala podgano, sem navdušeno zakrilila z rokami (pri tem na pet centimetrov široki ograji nisem izgubila ravnotežja, toliko so me Donovan in njegovi kolegi že izurili) in se s polnimi pljuči zadrila: »Tam gre, drži jo, Doni, skoči, zgrabi jo, muc neumni!« Drugi mački pa so me očetovsko pogledali, zmajali z glavami in rekli: »Pst!« Medtem je podgana že odpotovala k svojim stricem v Cleveland ali Toronto, s prtljago vred, ki ji jo je uspelo spakirati v tisočinki sekunde med mojo prvo povišano noto in trenutkom, ko mi je Donovan naveličano sedel na glavo in mi zamašil usta z repom.

Drugi mački so mu predlagali, naj me naslednjič pusti doma.

Donovan, ki ni bil nič manj nadut, kadar se je pogovarjal z mački, kot takrat, kadar se ni pogovarjal z ljudmi, jim je *ex cathedra* povedal, da je v svojem dolgem življenju videl že veliko dosti bolj neobetavnih mačjih mladičev. Še en silogizem klasične grške šole: Donovan je rekel, da je bil videl še bolj brezupne mačke. Iz tega sledi, da, prva premisa, nisem *najbolj* neobetaven podganar in, druga premisa, da sem maček.

Podnevi pa sem še kar hodila v šolo in še kar sem bila hiperaktivna. In ne le v osnovno šolo: ker starši niso vedeli, kaj naj drugega storijo z mano, so me poslali še v gimnazijo in končno se je bilo treba odločiti še za študij. Ampak kakšen? S svojo postavo (kratke noge, se spomnite?) gozdarski inženir res ne bi mogla postati. Na vseh drugih fakultetah je bilo treba preštudirati preveč skript, da bi mi ostalo dovolj prostega časa za spanje – šestnajst ur, saj veste. V poštev bi potemtakem prišlo samo še karkoli v zvezi z umetnostjo.

Takrat sem se spomnila, da je nekdo, nekoč, nekje rekel: »Toulouse-Lautrec.« Prav, sem si mislila, pa naj bo Toulouse-Lautrec. Naučila sem se podpisovati z začetnicama imena in priimka v rdečem krogu in narisala sem svojo debelo mamo, kakršna bi bila videti v spodnjem perilu, ko bi jo zadnjih osemnajst let kdo imel priložnost videti v spodnjem perilu. Ker razen tega nisem pokazala nobenih izrazitih osebnih slogovnih posebnosti, so me profesorji likovne akademije, vedno v strahu pred izvirno in nadarjeno mlado konkurenco, rade volje sprejeli med svoje učence. V redu.

Le da ni bilo čisto v redu, ker so očeta medtem zaradi Korzakovega sindroma odpeljali v Polje in je mama tako dobila izključno pravico odločanja o moji usodi. Ona pa je vseskoz navijala za višjo upravno šolo. S to, je rekla, se boš vsaj lahko preživljala.

O tem, da bom lahko preživljala tudi svoje otroke, ni rekla ničesar, ker je po tistem dogovoru veljalo, da jih nikoli ne bom imela. Bila sem odrasla in v višino sem merila meter štirideset. In kadar sem imela svoje stvari, sem morala to skrivati pred mamo, ker je sicer ona pred mano skrila ključ kopalnice, v kateri je stala kad z mrzlo vodo. Za ključ sem se borila zagrizeno in vztrajno, ker sem bila kot vsak drug maček pač rada čedno umita. Ogedalo nad kadjo v kopalnici pa me ni preveč zanimalo, čeprav tisto, kar je bilo videti v njem, ni bilo tako zelo neprivačno – trikoten obraz s širokim čelom, velikimi jantarjevimi očmi, drobno brado in gibčnimi ustnami – ampak če je mama rekla, da ne bom imela moškega, ga pač nisem nameravala imeti. Mamina stališča, čeprav zaradi njene duhovne omrtvičenosti le megleno zarisana, so zaradi moje lagodnosti vedno postala tudi moja.

Da bi ji napravila veselje, sem si šla ogledat višjo upravno šolo.

Hodniki so bili ozki, razsvetljeni z neonom, to mački najbolj sovražimo, in zdelo se mi je, da sumljivo smrdijo. Kmalu sem spoznala, zakaj. Ko sem prvič zagledala študentke, sem zmotno pomislila, da sem zašla v trop dobermank, dog in pudljic. Šele ko sem si jih bolje ogledala, sem uvidela, da so dekleta. Mahale so z repki, se prerivale, gomazele druga čez drugo, razburjeno bevskaile in molele jezike iz gobcev, kadar je mimo pridrobenciljal kak pes moškega spola. Ena od njih je pestovala zapiske s predavanj. Druge so jih hodile požrešno ovohavat, lastnica pa se je ljubosumno grbila nad njimi in popadljivo renčala na pritepenke. Prav takrat je potekalo ocenjevanje psov, ki so mu rekli izpit. Kadar je sodnik, ki so mu rekli profesor, katero poklical v svojo sobo, je pritajeno cvilila, lakotnice so ji plale, kot da gre na cepljenje, in zadnje noge so ji zdrsovale na vinas talnih ploščicah, ko so jo za ovratnico zvekli noter. Če je potem prišla živa ven, so se druge nagrmadile okoli nje, jo s tacami trepljale po ramenih, navdušeno vreščale in se od veselja nedostojanstveno prekopicemale v zraku.

Šla sem domov, povedala mami, kam si lahko vtakne višjo upravno šolo, spakirala kovčke in slovesno izjavila, da bom likovno akademijo zmogla tudi brez njene pomoči. Donovan ni imel časa, da bi se poslovil od mene. Na življenje in smrt se je ravsals s sosedovim mačkom zaradi kilave siamke, ki je medtem brezbrizno žrla hrano z Donovanovega krožnika.

Na likovni akademiji sem spoznala kosmatega študenta, ki je dišal podobno kot Donovan, sicer pa mu je bil na meni všeč moj pogum in to, da sem ga nekako neopredeljivo spominjala na Toulouse-Lautreca. Skupaj sva se preselila (kam pa drugam?) v najet podstrešni atelje ob Ljubljani. Nisem ga ljubila; vendar sem ga strpno prenašala, ker sem se po nočeh z njim počutila manj napeto kot sicer in ker me je veselilo spoznanje, da sem tudi jaz končno nekoga podedovala.

Bila sva lačna.

Kadar si lačen, ti gre na jok, ne da bi bil resnično žalosten (zaradi lakote ni prostora za žalost), hkrati pa se neprizadeto opazuješ, kako se cmeriš, kot da bi opazoval nekoga drugega, čigar cmerjenje ti gre na živce. Sovražiš se. Sovražiš vsakogar v svoji bližini. Pobil bi vse site ljudi na svetu. Stopil bi na čelo revolucije, pa ne zato, ker bi kaj pomagalo, ampak zato, da bi lahko pobijal. Ne s pištolo, ampak z nožem. Z golimi rokami, da bi čutil vročo, lepljivo kri med prsti. Moril bi, hkrati pa se ti ne ljubi vstati, da bi ugasnil tranzistor, ki ti gre na živce. Sovražiš tranzistor. Sovražiš glas politične komentatorke na radiu, ker je zajtrkovala. Sovražiš sestradane ljudi v Etiopiji, o katerih govori, ker so tudi oni natanko tak smrdljiv, otopel, zlepljen kupček dlake, kot si sam. Kajpak ne moreš slikati, ker niti besedica o tem, kako beda rojeva najboljšje umetnike, ne drži. Vseeno ti je, da ne moreš slikati. Sovražiš slike in vse, kar je lepega, zato, ker ti je nedosegljivo. Ampak tudi če bi ti pod nos pomolili najlepšega Utrilla, ne bi trenil z večo. Saj ne veš, kaj hočeš. Skozi okno je lep razgled. Sovražiš razgled in sovražiš svojega lačnega partnerja, ker si ga drzne omeniti.

Mimo okna jadrajo golobi. Golobi grulijo na strmi strehi.

»Kam greš?« vpraša moj kosmatinec. Votlo, brez zanimanja, ker je pač lačen.

Nekaj v moji notranjosti plahuta kot odvezano jadro. Sluznica v nosu me skeli in zdi se mi, da mi ustnice otekajo. Kri razbija v njih. Pod nohti me ščemi. Obrisi vsega, kar me obdaja, so ostri kot damaščanska sablja in barve so umite kot ob poletnih večerih po dežju. Naenkrat sem židane volje in svojega kosmatinca imam neskončno rada. V sebi čutim moč in pohoto, pohoto, ki je postelja ne more uto-lažiti.

Z enim skokom dosežem rob okenske lopute na poševnem stropu in se ga oklenem s prsti. Čutim drobne, jeklene mišice v prstih in veseli me, da so tako dolgi in prožni. Na rokah se potegnem gor, s pleči odrinem oknico in se skozi ozko režo gibko kot kača splazim na oranžno streho. Všeč mi je oranžna barva. Zgrbljena tečem po opečnih strešnikih proti slemenu. Pred mano je golob, biserno siv in debel. Razprte dlani in lakti pritisnem ob strešnike, usločim hrbet; trebuh in medenico in stegna prižemam ob streho, ki jo je razgrela sonce, in to mi je všeč. Moj trebuh in medenica pijeta toploto v opekah. Upognem stopala, prste na nogah zvijem kot majhne vzmeti. Veter, ki diši po ozonu in jasmínu, piha v pravi smeri. Golob me ni opazil. Ovohavam veter, in ne da bi mislila na svoje gibe, se znajdem nad ptico. Z vsemi desetimi prsti objamem njene oble prsi, zarijem nohte v njeno mehko meso in ji pregriznem vratno žilo. Kri je sladka in brizga v sunkih; z brade mi kaplja za bluzo, na dojke, vendar ne popustim prijema. Plosko ležim na strehi. Razprem prste in razširim roke. Popolnoma se sprostim; kot po toboganu težko in mehko, prijetno utrujena zdrsnem do okna. Spustim se navpično skozenj in pristanem na nogah, ne da bi mi bilo treba pri doskoku upogniti kolena. Goloba še vedno držim med zobmi. Njegove peruti me ščegetajo po golem vratu. Okrvavljena bluza se lepi na moje dojke. Hrana. Moj kosmatinec me nepremično gleda. Ljubim ga. Prinesla sem mu svoj plen, da bi mu ga podarila. Spustim ptico k njegovim nogam in sedem predenj. Sedim na petah in ga nepremično gledam. Hočem se ljubiti z njim. Spodnji del

trebuha mi enakomerno, toplo utripa. Bradavice na mojih dojkah napenjajo rdeče madeže na bluzi.

On se zdrzne, odvrne pogled, pritisne pest k ustnam, se z neizrekljivim gnusom ozre okoli sebe, zbegano, kot da se je zbudil iz morastih sanj, pa še vedno ne ve, kje je. Nato pobegne iz ateljeja, kot da so mu vsi vragi za petami.

Poražena v ljubezni, poražena v umetnosti (in lačna) se jeseni, ko na moji strehi zmanjka ptic, vrnem k Donovanu in materi.

Donovan je oslepel na eno oko. Belo je kot opal in brez globine. Kilava siamka je spet breja, za sabo pa vodi kosmate mucke marelične barve, s katerimi ravna nevrotično in preveč zaščitniško, kot pač vse siamke. Donovan se ne meni za potomstvo. Star je kot zemlja. Navadil se je ležati na sveže opranem perilu, ki ga moja mati pozimi suši na termoakumulacijski peči, in hrano mu moramo nositi pred peč. Moj oče se je v Polju obesil na kljuko.

Tu in tam še vedno slikam.

Slikam slabo. In kadarkoli se na platnih iz oči v oči spogledam z lastno jalovostjo, se čutim ponižano, kot da bi me prebrcali pred pričami. Slaba sem. Tisto, kar manjka mojim slikam, manjka tako očitno, da se zdi, kakor da se je utelesilo in stoji med mano in njimi kot nekakšen amorfen siv kip. Vsi zašepetani pogovori o mojih nogah, vse zaničevanje do vrstnic; vsi neuspehi v ljubezni in zlovešče prerokbe o tem, kako je nikoli ne bom deležna; vsi dnevi, ko se zaradi svojih stvari nisem smela skopati, vsa nikoli pozabljena lakota, vse bežno žalovanje za očetom, ves prezir, ki ga čutim do mame, vse to je manj strašno od moje prhke jalovosti, vendar se je zlilo z njo v tisti sivi brezoblični kip, ki raste in bulji vame in se pne nad mano... Zavedam se, da počasi izgubljam razum.

Vse dneve presedim med platni v svoji sobi in pilim nohte.

Moji nohti so lepi. Rada imam svoje nohte. Že po naravi so pravilne, mandljaste oblike, presojni so in čvrsti. Pustila sem, da so mi zrasli zelo dolgi, in zdaj jih ure in ure obdelujem z diamantno pilico, ki se pobliskava, ko švigajoče para somrak (ne potrebujem luči, da bi videla, kaj delam), da postanejo koničasti in ostrí kot noži. Prevlekla sem jih s tremi sloji prozornega laka, da se svetijo kot led. Zdi se mi, kakor da niso pognali iz mojega mesa in krvi (odkar ne plezam več po strehah, mi moje meso in kri nista več v pravi užitek), ampak da so jih izdelali mojstri v draguljarnah – ali morda orožarni – da bi si jih lahko kot dragocen okras nataknila na konice prstov. Pravzaprav ne toliko v okras, temveč zato, da bi mi bili vedno pri roki, kadar jih hočem ogledovati in občudovati. Všeč mi je bolečina, ki me prešine, ko jih zakopljem v vroče meso dlani in trdo stisnem pest nad njimi. Zares imam rada svoje nohte. Tako režejo. Tako učinkoviti so.

Obdajajo me slike. Barve na njih so samo črne in bele in modre, in to je tako lepo, pa vendar nekaj manjka. Jalova sem. Sovrašтво, ki ga čutim do lastne nemoči, je jalovo. Moje jalovo sovrašтво prerašča v bes. Morila bi, toda ptice so odšle na jug.

Potem nekega mračnega večera v skoku planem s postelje, na kateri sedim, in se s prsmi in razkrcenimi kremplji poženem na najbližje platno. To pod mojim dojkami zavibrira (dobro je napeto – sem slaba slikarka, vendar dobra obrtnica), vendar se ne vda. Zato pa ni kos mojim nohtom. Desnico izprožim visoko nad glavo

in zamahnem navzdol proti boku. Prste levice samo zasadam v tkanino, se z vso težo telesa obesim nanje in pustim, da gravitacija opravi svoje. Platno je preparano na desetih mestih, vendar še visi na okviru. Robovi ran niso scefrani ne nazobčani; gladki so in čisti, kot da bi jih razkužil. Istega večera uničim še deset slik.

In uspeh končno pride. Ko prebiram ocene svojih novih del, mi je vedno bolj jasno, da je tule nekdo nor. Platna, razparana z nohti, kritiki imenujejo umetniško paradigmo iskanja avtentičnega, individualiziranega odtisa v nadčasovni transcendenci. Duhovito ekspresijo subtilnega doživetja ekstrapolirane povnanjenosti. Ali ponotranjenosti, poljubno. Ironizirano deklaracijo ponarejene ženskosti in nežnosti (ha!). Družbeno angažirano umetnost. Poziv k feministično intelektualni revoluciji. Zavračanje klišejev na temelju klasicistične predopredeljenosti. In tisti najmanj iznajdljivi se zadovoljijo vsaj s samozavestno ugotovitvijo, da gre za nekaj čisto novega.

Na dan naslikam in razpraskam tri ali štiri platna. Mami kupim krznen plašč. Donovan skušam prepričati, da bi mi pomagal. Barvo – ki je tako ali tako samo »materializirani objekt slikarkinega upora« – bi lahko na platna nanašal z repom. Vendar njemu še na misel ne pride, da bi se umazal.

Donovan sedi pred priprtimi vrati in potrpežljivo čaka, da mu jih bo kdo odprl dovolj na široko, da bi skozi šel dolžinski meter njegovih svilenih belih brk. Že štiri ure čaka. Ko odsunem vrata, vstane in prožno odkoraka, kot da se mu kam mudi. Mudi pa se meni. V svili in biserih odhajam na svojo prvo retrospektivno razstavo. Uspelo mi je, končno mi je uspelo. Z Donovanom čakava, da bova prečkala cesto pred našo hišo. Donovan se mi podrgne ob gležnje in stopi na asfalt.

Maček je slep na eno oko, zato ne vidi tovornjaka, ki se približuje. Zavreščim na vse grlo in se v levjem skoku poženem, da bi ga potegnila nazaj. Prepozno. Tik preden me z Donovanom v naročju maska odbije in vrže v zrak, od koder priletim na vetrobransko steklo, da se razsuje pod mojim telesom, se zavem, da mi pravzaprav le ni uspelo in da mi tudi nikoli ne bo.

Ko se ovem, sem zamotana v nekaj voljnega in toplega, živega, in nekaj, kar diši po mleku, me žgečka po nosu, da smešno kihnem, nekajkrat zaporedoma. Tisto, na čemer ležim, drhti kot basovska struna in se dviga in pada kot prijazen potres. Ne morem odpreti oči, vendar se v temi, ki me zagrinja, počutim potolaženo in sproščeno. Sicer se ne morem odločiti, ali naj najprej popijem mleko pred mojim nosom ali pa naj spet zaspim, vendar sem prepričana, da bo v redu, kakorkoli se bom odločila, in da imam sploh neskončno veliko časa za vsakovrstne odločitve. Na varnem sem. Prvič v življenju sem na varnem in spanec me preplavlja kot božajoča roka.

Nekdo me nežno prime za vrat, vzdigne in obrne na hrbet, pa položi v nekaj, kar ima mehko zaobljene robove, morda je zibka, morda pa so velike sklenjene dlani.

»Fantek je,« reče otroški glas.

Pravzaprav nisem, hočem reči; vendar mi je vseeno, če me boste le pustili spati. Nekako se mi kar dozdeva, da me boste tukaj pri vas vedno pustili spati, če bom le hotela.

»Ime mu bo Donovan,« odloči otrok.